

Samenvatting lezing Dr. B. Wallet 11 dec. 2018 voor het genootschap Ned.-Israël te Leeuwarden

Een terugblik op hoe het beeld van Israël in de Nederlandse samenleving sinds 1948 zich steeds heeft gewijzigd...

Dr. Wallet onderscheidt 5 fasen in de relatie tussen Nederland –zowel in de politiek als in de opinie van de bevolking- t.o.v. de staat Israël –dit alles sinds 1948.

I 1945-1950

II 1950-1967

III 1967-1989

IV 1989 -2000.

V 2000 – heden

Fase I: 1945-1950

Voor W.O. II was slechts ca. 10% van het Nederlandse Jodendom Zionistisch betrokken: men woonde en leefde hier al eeuwen in relatieve veiligheid en acceptatie; men voelde zich Nederlander en thuis in dit land. Na W.O. II werd –bij de weinige overgeblevenen- het Zionitisch ideaal steeds sterker. Daar waar gestemd werd –als voorbeeld- voor besturen etc. van Joodse gemeenten namen overal de “Zionisten” de leiding en de meerderheid over.

Ook de kleur van het Zionisme in NL veranderde. Voor de oorlog had het een wat “VVD-achtige, liberale inslag, na de oorlog werd het veel sterker sociaal-democratisch ingekleurd, parallel met de heersende stroming in Israël.

In Nederland voelden veel Joden zich verbonden met de –na de oorlog in de Doorbraakgedachte gevormde- PvdA., die zich weer sterk ideologisch verwant voelde met de staat Israël in wording: die rustte immers sterk op sociaal-democratische idealen.

Intussen bleef de politiek zeer ambivalent: de Britten hadden nog steeds het mandaat over Palestina en zij waren immers onze bevrijders? Daarnaast speelde de kwestie Indonesië. Men wilde niets doen om de grote Moslimbevolking tegen de haren in te strijken... Deze politieke opstelling ging zelfs zo ver dat Nederlandse inlichtendiensten infiltreerden in het Nederlandse Jodendom om in kaart te brengen wie hoe betrokken was bij hetzij acties tegen de Britten, hetzij bij illegale immigratie in Israël.

In de VN-commissie die zich bezighield met de afwikkeling van het Britse mandaat zat een Nederlander, die daar bleef zitten ook toen de Engelsen het mandaat hadden opgegeven. Er bleef dus een Nederlander namens de politiek betrokken bij een land dat men niet wilde erkennen!

Op 29 nov. 1947 stemde Nederland in de VN voor het verdelingsplan van de VN dus de facto ook voor de stichting van een staat Israël. Maar pas als de Britten vertrokken zijn EN “wij” Indië zijn kwijtgeraakt en daar een onafhankelijke staat is gevormd, komt Nederland tot erkenning van Israël...in 1950. De eerste staat die Israël erkende was... 'mirable dictu zou men nu zeggen- de Sovjet-Unie!

Intussen was er wel vanaf 1920 een Nederlandse consul in Israël...deze bleef ook in een land dat de jure niet erkend werd...

Na de erkenning wordt het consulaat ambassade en deze ambassade blijft...in Jeruzalem, weliswaar –uiteraard- in het westelijk stadsdeel maar toch: in Jeruzalem.

Wederkerig stuurde Israël diplomaten naar Europa. Enerzijds omdat het budget klein was en anderzijds omdat er van Nederland economisch niet veel verwacht werd, werd er een ambassadeur geplaatst voor de gehele Benelux in...Brussel.

België was in de dagen economisch namelijk veel sterker dan Nederland.

Na enkele jaren kreeg Nederland een eigen Israëlische ambassadeur in de persoon van de heer Amir, die geen Nederlands maar Frans sprak....

Er ontstond wrijving met de Nederlandse Zionistenbond die zich tot dat moment beschouwde als DE spreekbuis van en voor het Ned. Jodendom, terwijl Amir meende dat juist hij als ambassadeur dat moet zijn.

Het gebeuren rond de (voormalige) Hollandsche Schouwburg aan de Plantage Middenlaan in Amsterdam illustreert de problemen. Na de oorlog zouden er weer “gewoon” schouwburg-opvoeringen gegeven worden, hetgeen door velen ongepast werd beschouwd: dit was immers de plaats waar tienduizenden Joden waren verzameld en afgevoerd..

Er ontstond een comité dat aankoop van de Hollandsche Schouwburg beoogde... en daarin slaagde...maar wat nu...? Men schonk het gebouw aan de gemeente Amsterdam, waar destijds d'Ailly burgemeester was. Amsterdam wist er ook geen weg mee...er waren vage plannen om er 'ook' een kleine gedenkruimte in te maken..., maar uiteindelijk werd het gebouw geschonken aan...de staat Israël – vertegenwoordigd door Amir.

Deze wilde het gebruiken – met een gedenkruimte – als een locatie ter promotie van de staat Israël....!

De Zionistenbond ging haar beklag doen bij de staat Israël zelf en de ambassadeur moest het teruggeven aan de stad Amsterdam. Amir was geknakt en zijn loopbaan kwam vrij tragisch tot een einde.

Hij werd opgevolgd door de heer Limon..-zijnde Ivrit voor citroen- een uit Nederland afkomstige Israëli die hier ooit “Citraen” heette.. Hij had – vanzelfsprekend – vele en goede contacten met het Ned. Jodendom.

Fae II 1950-1967

In Israël was een grote instroom van- veelal arme - immigranten op gang gekomen, voor een belangrijk deel uit de Arabische wereld (Marokko, Tunesië, Irak, Egypte etc.) de jonge staat stond voor grote uitdagingen.

De Israëlische regering – en de ambassadeur – deden pogingen om een lid van het koninklijk huis naar Israël te krijgen, b.v. koningin Juliana!

De Nederlandse regering blokkeerde deze pogingen. Een andere mogelijkheid was de kroonprinses. De ambassadeur nodigde 2 Leidse studie-vriendinnen van Beatrix uit die met alle fanfare werden ontvangen en rondgeleid waarbij men hoopte, dat de goede verhalen ook Beatrix over de streep zouden trekken. Die wilde wel, maar de regering bleef dit blokkeren.

Pas in 1978 kwam er – en dan nog niet-officieel – bezoek van een lid van het Koninklijk Huis: Beatrix en Claus bezochten op persoonlijke titel de nieuwe staat...

In deze fase was er van veel verschillende kanten veel steun voor de staat Isr.

Vanuit de linkerflank, de PvdA, voelde men sterke verwantschap –zie boven- met de staat waar de Sociaal Democratische idealen de politiek beheersten. Op het bureau van den Uyl stond o.a. het portret van Golda Meïr...! Ook het kibboets-wezen lag erg goed bij de stroming van de PvdA.

Aan de VVD-zijde voelde men zich verwant met de enige staat met de westerse waarden en vrijheden als persvrijheid, onafhankelijke rechtspraak en persoonlijke vrijheid. Ook zag men veel mogelijkheden tot handel.

De 5 "Christelijke" (confessionele) partijen (de RK/KVP, en de 4 partijen aan Protestantse zijde nl. ARP, CHU, SGP en het piepjonge GPV stonden op Bijbelse/geloofsgronden achter de nieuwe staat.

De KVP was daarbij een partij met 2 gezichten: men steunde toch ook de Palestijnse christenen die veelal een vorm van katholicisme aanhingen en daarbij erkende het Vaticaan de staat Israël NIET!

Er was in deze fase dus een brede solidariteit. Een voorbeeld was de inzameling van moderne kunst die Jhr. Sandberg van het Stedelijk Museum in Amsterdam organiseerde – bij alle andere Nederlandse musea – voor een nieuw museum in Israël. De inzameling slaagde...

Fase III 1967-1989

In de jaren voor 1967 was de sfeer in Israël wat gedemoraliseerd. Er was grote armoede en de uitstroom van Joodse bewoners was op een bepaald moment zelfs groter dan de Aliyah. Bovendien voelde men zich op een relatief klein grondgebied ingesloten en opgesloten.

Direct na de overwinning in de Zesdaagse Oorlog werd de stemming euforisch. In 1 week tijd bezochten 1 miljoen inwoners de nu veroverde gebieden van de 'Westbank'. Ook in Nederland was in 1967 de steun zo massaal als mogelijk.

Maar...vanaf 1967 veranderde er iets in de sfeer bij het Nederlandse Jodendom. Tot dat moment wilde men het Jood-zijn vooral zien als: "min of meer betrokken bij het georganiseerde Joodse leven, de sjoel", etc.

Na 1967 voelde men het Jood-zijn sterker als verbonden met deze geweldige staat: "Ik hoor bij Israël!"

Ook in de tijd van de Jom-Kippoeroorlog leefden de warme gevoelens t.o.v. Isr. nog in Ned., zowel in de Nederlandse politiek als in de publieke opinie.

Nederland kreeg als enige land de volle laag van de Arabische staten als sterke sympathisant van Israël: de olie-boycott... De verwante staten in Europa steunden niet..., totdat Nederland liet doorschemeren dat men ten behoeve van de eigen energievoorziening weleens de gaskraan naar Duitsland wat kon dichtdraaien...

Sindsdien besloot men in de Nederlandse politiek nooit meer zonder Europese dekking ten gunste van Israël te opereren, hetgeen de latere besluitvorming bepaalde.

Fase IV: 1989-2000

In 1989 viel de Berlijnse muur...en opeens kwam de 'koude oorlog' tot een einde. Het front van het westen tegenover 'het communisme' bestond niet meer en was niet meer nodig.

Israël was niet meer een vanzelfsprekende bondgenoot in deze koude oorlog., waarbij de Arabische landen altijd aan de kant van Moskou stonden.

De sympathie bleef nog. In 1974 werd het CIDI opgericht (Ronny Naftanië!!) maar er kwam steeds meer openlijk politiek debat tussen de vrienden van Israel en de linkerzijde, waar het Palestina Comité ontstond. 'Links'-zijn betekende immers dat men opkwam voor de underdog die de sympathie en de steun verdiende als zwakke partij – onverschillig of dit terecht of onterecht was.

Intussen was dit nog geen debat dat de Nederlandse politiek beheerste: daar bleven de neuzen richting Israël wijzen.

Israël is een 'gewoon' land geworden, want er is geen koude oorlog meer.

Na 1989 ziet men het conflict in het Midden-Oosten en vooral als een regionaal conflict, dat oplosbaar moet zijn. Er komen bijeenkomsten waar alle Arabische landen en Israël en de PLO aanwezig zijn.

De Oslo-accorden komen tot stand en dan is de eerste Golfoorlog het laatste moment van massale steun aan het –underdog!- door Irak met Scud-raketten bedreigde land.

Intussen heeft het vredesproces a.h.w. de solidariteit vervangen.

Na 1989 zakt het Ned. Zionisme ook weg: welke kant wil men nog op? Er is een Joods thuisland en men KAN daarheen...zeker na de val van het communisme is Israël ook bereikbaar voor de Russische Joden.

Wat nu? Een nieuw accent wordt er nog gelegd: we helpen Joden in moeilijke omstandigheden om ook Aliyah te maken..."..maar het doel is eigenlijk bereikt.

Het Zionisme vervaagt en wordt een sterk geïndividualiseerde beweging.

In 1995 bezoekt Koningin Beatrix als eerste Nederlandse staatshoofd Israël, waarbij ditmaal alles, inclusief de Westelijke muur, bezocht mocht worden.

De eerste Nederlandse Premier die Israël bezocht was (nee, niet van Agt...) maar Lubbers.

Echter: veel later dan de regeringsleiders van andere landen.

Fase V: na 2000/2001

In 2000 strandt het vredesproces van Camp David en Arafat stimuleert een Tweede Intifada.

Dan: cruciaal: 11 sept. 2001. (nine-eleven). In Israël zei men: "zie je wel, wij staan als beschaafde rechtsstaat in een zee van Islamitisch gewoel/terreur aan de zelfde kant als het Westen".

Maar Israël ervoer nu niet meer dezelfde solidariteit.

De Soc. Dem. posities in Israël waren bijna verdwenen: toen de Cherut, later de Likud o.l.v. Menachem Begin aan de macht kwam, woei er een andere, niet Sociaal Democratische maar meer rechtse, kapitalistische wind in Israël.

Het is geen links paradepaardje meer.

Israel wordt in de Ned. Politiek steeds meer een instrument van 'rechtse' partijen, niet zozeer uit sympathie voor het Jodendom, maar als middel om de antipathie tegenover de Islamitische wereld te tonen. Israel is 'het meest binnenlandse buitenland' geworden. Het hele thema Israel is in de Nederlandse politiek sterk gepolitiseerd.

Welbeschouwd zijn er slechts 2 partijen die ononderbroken de staat Israël steunen, onverschillig welke regering daar zit of hoe de internationale verhoudingen zijn: de Christenunie en *vooral* de SGP.

Weergave: Drs. W.M.M. Moonen, Suwâld